

Citation:

P. Hennipman, Levensbericht A.C. Pigou, in:
Jaarboek, 1960-1961, Amsterdam, pp. 336-344

HERDENKING
VAN
ARTHUR CECIL PIGOU

(18 november 1877—7 maart 1959)

Op 7 maart 1959 is Arthur Cecil Pigou, emeritus hoogleraar in de economie te Cambridge, op 81-jarige leeftijd overleden. Met hem heeft de economische wetenschap een van haar grootmeesters en onze afdeling haar naar anciënniteit verreweg oudste buitenlandse lid verloren.

Pigou is op 18 november 1877 als zoon van een beroepsofficier geboren. Zijn naar uiterlijke gebeurtenissen gezien weinig bewogen levensloop is onverbrekkelijk verbonden geweest met de universiteit te Cambridge. Hier heeft hij gestudeerd, eerst geschiedenis, daarna „moral sciences” met economie als een hoofdvak. Hij onderscheidde zich reeds in die jaren door het verwerven van verschillende prijzen, o.a. voor een verhandeling over de dichter Browning, zijn eerste publikatie. Na het voltooien van zijn studie bleef hij als docent in de economie aan de universiteit werkzaam; in 1902 werd hij Fellow van King's College.

Toen in 1908 de grote economist Alfred Marshall, de grondlegger van wat men de school van Cambridge pleegt te noemen, als hoogleraar aftrad, viel Pigou, zijn meest geliefde leerling, op nog jeugdige leeftijd de eer te beurt als zijn opvolger te worden uitverkoren. Pigou heeft aan deze belangrijkste economische leerstoel in Engeland nieuwe luister bijgezet, voortbouwend op de grondslagen, die zijn leermeester, voor wie hij steeds een grote verering heeft behouden, had gelegd. Hoe diep Pigou echter ook in deze traditie was geworteld, een in de overgeleverde leer verstarde epigoon was hij allerminst. Hij heeft haar zelfstandig voort-

gezet en met vele eigen bijdragen vernieuwd en verrijkt. Het is mede in belangrijke mate aan hem, gedurende lange tijd de meest vooraanstaande vertegenwoordiger van de Marshalliaanse school, te danken, dat deze tot in onze dagen levend en Cambridge nog altijd een van de belangrijkste centra der economische wetenschap is.

Pigou is Cambridge en King's College steeds trouw gebleven. Tot 1943 heeft hij de universiteit als een zeer gezien en invloedrijk docent gediend; tot het einde van zijn leven heeft hij, ongehuwd gebleven, in King's College gewoond.

Over zijn persoon kan ik, daar ik nooit met hem in aanraking ben geweest, niet op grond van eigen ervaringen en indrukken spreken. Een van zijn prominente leerlingen, Lord Dalton, minister van financiën in de na-oorlogse Labourregering, schetst in zijn memoires Pigou ten tijde van diens benoeming tot hoogleraar als „tall and handsome like a Viking” en „already a strong intellectual and moral force in the College” 1). Verlegen in de omgang stond hij, naarmate hij ouder werd, meer en meer bekend als een teruggetrokken en ietwat excentrieke figuur, afkerig van gesprekken over vraagstukken uit zijn vak. Naast de wetenschap had de bergsport zijn grote liefde; in zijn geschriften ontleende hij hieraan gaarne voorbeelden en vergelijkingen. Zijn brede eruditie komt o.m. tot uiting in een bundel opstellen over theologische en filosofische onderwerpen 2).

Pigou heeft zich als economist zeer overwegend beperkt tot de wetenschappelijke en academische beoefening van zijn vak. In het openbaar is hij weinig op de voorgrond getreden. Behoudens het lidmaatschap van enkele staatscommissies heeft hij geen praktische functies vervuld. Zoals hij het zelf eens heeft uitgedrukt: „Most of my life has been that of a crab sitting in its shell, emitting from time to time streams of ink, but not coming out itself in the bad

---

1) H. Dalton, *Call Back Yesterday. Memoirs 1887—1931*, Londen 1953, blz. 57.

2) *The Problem of Theism and Other Essays*, Londen 1908.

black world" 3). Deze stromen inkt hebben hun neerslag gevonden in een wetenschappelijk levenswerk, dat naar omvang, breedheid en gehalte tezamen in de economie zijns gelijke niet heeft.

Van dit veelomvattend en diepgaand oeuvre, dat bijna het gehele terrein der economie bestrijkt, kunnen in deze herdenking slechts enkele hoofdzaken worden gereleveerd. De richting en inhoud van Pigou's werk zijn in sterke mate bepaald door zijn opvatting over het doel van de economische wetenschap. Hoezeer hij het type van de academische geleerde was, hij verwierp de beoefening van de economie om haarzelfs wil. Haar waarde zag hij, zoals hij het placht uit te drukken, niet gelegen in het licht dat zij verspreidt, maar in de vruchten die zij afwerpt, d.w.z. in de hulp, die zij heeft te bieden bij de oplossing der maatschappelijk-economische vraagstukken, bovenal in de overwinning van de armoede en de verwezenlijking van de sociale rechtvaardigheid. Met Marshall zag hij de economie als de dienaars der sociale ethiek. Vooral uit dit credo heeft hij zijn geestdrift en inspiratie geput. Het heeft er ook toe geleid, dat hij, ofschoon een uitzonderlijk begaafd en fijnzinnig theoreticus, slechts een betrekkelijk klein deel van zijn geschriften geheel heeft gewijd aan de uitbreiding en verfijning der abstracte theorie. Meestal is voor hem de theoretische analyse geen doel op zichzelf, maar uitgangspunt en instrument voor de behandeling van problemen der economische politiek, hetgeen overigens niet wegneemt, dat ook de zuivere theorie veel aan hem te danken heeft.

Deze oriëntatie blijkt reeds uit zijn vroege geschriften, zoals die over arbeidsgeschillen en de handelspolitiek 4). Zij bereikt haar hoogtepunt in Pigou's monumentale hoofdwerk, oorspronkelijk *Wealth and Welfare* (1912) getiteld, later herdoopt in *The Economics of Welfare* (1920, 1932⁴). Hierin hebben zijn visie op de taak der economie en zijn werkwijze hun fraaiste uitdrukking

---

³) *Essays in Economics*, Londen 1952, blz. 29.

⁴) *The Riddle of the Tariff*, Londen 1903; *Principles and Methods of Industrial Peace*, Londen 1905; *Protective and Preferential Import Duties*, Londen 1906.

gevonden. Dit boek, dat enerzijds een systematisering geeft van tevoren veelal verspreid en vaak los van elkaar behandelde onderwerpen, anderzijds een aan nieuwe denkbeelden rijke verdieping van de materie, is een mijlpaal in de ontwikkeling van de theorie der economische politiek. Het hoofdthema is de invloed van de grootte, de verdeling en de mate van stabiliteit van het nationale inkomen op de welvaart. Het behelst een breed opgezet en grondig onderzoek van de factoren, die verhinderen dat bij een vrije werking van het prijsmechanisme een optimale welvaart wordt bereikt, alsmede van de door de overheid toe te passen middelen om dit optimum dichter te benaderen. Vele van de hierin ontwikkelde gedachten zijn, hoewel meermalen aansluitend bij Marshall, sindsdien specifiek met de naam van Pigou verbonden, zoals, om een enkel voorbeeld te noemen, die betreffende de mogelijke afwijkingen tussen de aan het individuele subject zelf toevallende en het totale maatschappelijke netto-resultaat van zijn handelingen.

Kenmerkend voor Pigou's beschouwingswijze van deze vraagstukken is, dat zij een voortzetting betekent van de vooral in de Engelse economie hecht gevestigde utilitaristische traditie. Hij is in dit opzicht mede sterk beïnvloed door een andere grote figuur uit Cambridge, de filosoof en economist H. Sidgwick. Pigou achtte de individuele welvaart, die hij als een psychisch verschijnsel opvatte, niet slechts meetbaar doordat zij kan worden uitgedrukt in de geldeenheid, hij meende bovendien deze psychische welvaart van de afzonderlijke subjecten te kunnen samenvoegen of sommeren tot een grootheid voor de gemeenschap als geheel, de „aggregate sum of satisfaction”. Het is een van zijn hoofdstellingen, dat deze collectieve bevrediging groter zal zijn, naarmate de verdeling van het nationale inkomen gelijkmatiger is. De latere theorie van de maatschappelijke welvaart heeft zich grotendeels afgewend van deze utilitaristische premissen. Pigou zelf heeft trouwens ten slotte de veronderstelling van de meetbaarheid der welvaart prijsgegeven, doch vastgehouden aan de mogelijkheid der interpersonale welvaartsvergelijking, zonder welke naar zijn mening de

gehele welvaartstheorie tot onvruchtbaarheid is veroordeeld 5). Dat men andere wegen is gaan zoeken en bewandelen, neemt evenwel niet weg, dat *The Economics of Welfare* een der hoofdbronnen is geweest, waaruit de latere welvaartstheorie is voortgekomen. Tevens behoort Pigou vooral door dit werk tot de geestelijke vaders van de welvaartsstaat. In dit verband verdient ook een voor een ruimer publiek bestemd werkje over socialisme en kapitalisme te worden vermeld 6).

Enkele van Pigou's bekendste geschriften vinden hun oorsprong in zijn hoofdwerk, doordat hij in latere edities verschillende gedeelten hieruit heeft gelicht om hen uitvoeriger in afzonderlijke publikaties te bewerken. Zo ontstonden een handboek over de theorie der openbare financiën 7), dat tot de standaardwerken op dit gebied kan worden gerekend, alsmede een breed opgezette monografie over het conjunctuurverschijnsel 8), waarin hij grote betekenis toekent aan de psychologische factoren, maar ook van andere aspecten een minutieuze en meermalen oorspronkelijke behandeling geeft.

De lijn van zijn denken over de grote maatschappelijk-economische vraagstukken wordt doorgetrokken in *The Theory of Unemployment* (1933), gewijd aan een vraagstuk, dat van de aanvang af bij uitstek zijn belangstelling heeft gehad. Met deze diepgravende, van magistraal vakmanschap getuigende, maar ook moeilijk geheel te doorgronden studie, zal hij al spoedig verwickeld raken in een der belangrijkste controversen uit de recente geschiedenis der economie. Drie jaar later verscheen J. M. Keynes' geruchtmakend boek over de theorie van de werkgelegenheid 9), waarvan coll. Verrijn Stuart een jaar geleden in ons midden de betekenis heeft uiteengezet. Keynes richtte zich hierin, met zijn

---

5) *Some Aspects of Welfare Economics*, *The American Economic Review*, 1951, ten dele overgenomen in *The Economics of Welfare*, herdruk 1952.

6) *Socialism versus Capitalism*, Londen 1937.

7) *A Study in Public Finance*, Londen 1928, 1947³.

8) *Industrial Fluctuations*, Londen 1927.

9) *The General Theory of Employment, Interest and Money*, Londen 1936.

aanval op wat hij de klassieke theorie noemde, in het bijzonder ook tegen het zojuist genoemde werk van Pigou.

Deze is de uitdaging niet uit de weg gegaan. Zijn eerste reactie ¹⁰⁾ was een scherpe afwijzing zowel van Keynes' kritiek als van diens positieve opvattingen, waarbij hij vooral ook voor hun beider leermeester Marshall in de bres sprong. Later heeft hij toegegeven de betekenis van Keynes' inzichten te hebben onderschat en bij verschillende gelegenheden aan zijn waardering hiervoor uiting gegeven ¹¹⁾. Ook zijn eigen opvattingen zijn geleidelijk dichter tot die van Keynes genaderd. Weliswaar is hij in zoverre de oudere leer blijven verdedigen, dat hij in een reeks van publicaties, o.m. *Employment and Equilibrium* (1941, 1949²), getracht heeft de onjuistheid aan te tonen van een van Keynes' daartegen gerichte hoofdstellingen, de theorie van het onderbezettingsevenwicht. Deze houdt in, dat in het geval van een door ontoereikende vraag veroorzaakte werkloosheid een daling van het loon- en prijspeil niet een herstel van de volledige werkgelegenheid tot stand behoeft te brengen. Volgens Pigou daarentegen zal dit proces de consumptieve bestedingen en hierdoor het peil van de werkgelegenheid doen stijgen, doordat de daling van de prijzen een toeneming van de reële waarde van de kasvoorraden betekent, hetgeen een achteruitgang van de neiging tot sparen met zich zal brengen. Deze reactie staat bekend als het Pigou-effect, dat een voorwerp van veel discussie is geweest. Met deze redenering geeft Pigou evenwel een wezenlijk bestanddeel van de traditionele theorie prijs. Hij aanvaardt hierbij de door Keynes tegenover de overgeleverde mening geplaatste zienswijze, dat het sparen niet leidt tot investeren en daarom een vermindering van de effectieve vraag ten gevolge heeft. Ook heeft Pigou er zelf met nadruk op gewezen, dat zijn argument is bedoeld als een weerlegging van Keynes' theoretische analyse en niet als een aanbeveling voor de werkgelegenheidspolitiek, voor welke hij instemde met de Keyne-

---

¹⁰⁾ Mr. J. M. Keynes' *General Theory of Employment, Interest and Money*, *Economica* 1936.

¹¹⁾ O.m. in: Keynes' "General Theory", Londen 1950.

siaanse therapie, t.w. een rechtstreekse vergroting van de effectieve vraag.

Ondanks het veelbesproken naar hem genoemde effect doet men Pigou wel geen onrecht met te constateren, dat zijn latere werk op het economisch denken een geringere uitwerking heeft gehad dan zijn meeste vroegere geschriften. Door de zegetocht van de Keynesiaanse theorie is hij in de laatste decennia van zijn leven onmiskenbaar enigszins afzijdig van de hoofdstroming in de moderne economie komen te staan. Met enige zelfspot heeft hij zich dan ook eens „a relic of ,the old economics'” genoemd ¹²⁾.

Om zijn grote werken, waartoe naast de reeds vermelde nog een van zuiver abstract-theoretische aard, *The Economics of Stationary States* (1935), behoort, groeperen zich een reeks kleinere boeken benevens een bijna onoverzienbaar aantal, deels gebundelde verhandelingen. Deze grote omvang en veelzijdigheid van zijn werk zijn niet ten koste gegaan van de diepgang ervan, noch van de zorgvuldigheid in uitwerking en vormgeving. Vooral in zijn uitvoerige geschriften pleegt hij geen moeilijkheid te ontwijken, geen complicatie onbesproken te laten. Hij was een meester in de uiterst subtiele logische analyse, waarbij hij meermalen op effectieve wijze gebruik maakte van de wiskunde, waarvoor hij een uitgesproken aanleg bezat. Ofschoon hij ingewikkelde en zeer abstracte onderwerpen met voorbeeldige helderheid uiteen wist te zetten, ook voor niet-vakgenoten, stelt zijn betoogtrant door de minutieuze casuïstiek en de strenge inkleding vaak hoge eisen aan de lezer. Vooral in zijn latere geschriften is zijn behandelingswijze meermalen zo esoterisch en vervalt hij bovendien soms in een zo gedrongen en zelfs ietwat cryptische stijl, dat zij behoren tot de moeilijkste uit de economische literatuur. Zijn ongemeen analytisch vernuft ging samen met constructief en synthetisch vermogen. Veel van zijn boeken kenmerken zich door een fraaie harmonische opbouw.

Bij een oeuvre, dat ook in zijn geestelijke wortels tot het begin

---

¹²⁾ Essays in Economics, blz. 29.

dezer eeuw en zelfs verder terugreikt, is het nauwelijks anders te verwachten dan dat het door de voortgang van het onderzoek, door veranderingen in denkrant en geestesgesteldheid en door de ontwikkeling van de sociaal-economische omstandigheden ten dele is achterhaald. De kritiek, die zijn werk naast algemene waardering heeft ondervonden, kan voor een belangrijk deel worden toegeschreven aan het feit, dat hij de opvattingen, waarin hij was opgegroeid, het meest diepgaand heeft ontwikkeld. De later naar voren gekomen bezwaren hiertegen richtten zich daarom als vanzelf tegen hem als hun belangrijkste en beste exponent. Daarnaast heeft hij nu en dan aanleiding gegeven tot gerechtvaardigde detailkritiek. Men kan hem ook niet geheel vrij pleiten van een zekere veronachtzaming van het werk van anderen en vooral van een typisch Engelse insulariteit in zijn wetenschappelijke gezichtskring. Desondanks is zijn werk als geheel, gezien in het kader van zijn tijd, een stoer en gaaf gebouw. Het heeft op een breed veld zichtbaar tot de groei der economische wetenschap bijgedragen en zal nog lang zijn invloed doen gevoelen. Terecht is van hem gezegd: „he left Economics better than he found it”¹³⁾.

Het is moeilijk zich te onttrekken aan een vergelijking met die andere grote discipel van Cambridge en Marshall, leerling tevens van Pigou zelf, de enige jaren jongere Keynes, als hij Fellow van King's College, oude vriend en latere tegenstander, tegenvoeter ook als veelzijdig praktikus en als man van de wereld, die hem in roem en invloed heeft overvleugeld. Dalton geeft wel uitdrukking aan een zeer verbreid gevoelen, wanneer hij in zijn reeds aangehaalde autobiografie zegt: „I judge that Pigou was great, but that Keynes was the greater”¹⁴⁾. Inderdaad miste Pigou Keynes' briljante genialiteit, die op haast overrompelende wijze aan de economische wetenschap een nieuwe wending heeft gegeven. Maar zo hij al geen beeldenstormer was, doch veeleer de systematische bouwer, die een ouder stelsel heeft afgerond en voltooid, toch heeft ook hij in menig opzicht baanbrekend gewerkt. Als analyticus was hij

¹³⁾ B. Datta, Arthur Cecil Pigou 1877—1959, Arthaniti, november 1959.

¹⁴⁾ Call Back Yesterday, blz. 60.

zeker niet Keynes' mindere, in de breedheid van zijn wetenschappelijk arbeidsveld, in de grondigheid van zijn vakmanschap, in de nauwgezetheid van zijn werkwijze overtrof hij hem. Zijn verdiensten voor de economische wetenschap zijn van andere aard, maar niet van geringere waarde. Ook hij kan tot de grootste economen van zijn tijd worden gerekend ¹⁵⁾.

P. HENNIPMAN

---

¹⁵⁾ Bij het samenstellen van deze herdenking zijn enkele biografische feiten ontleend aan H. G. Johnson, Arthur Cecil Pigou, 1877—1959, *The Canadian Journal of Economics and Political Science*, februari 1960.